

Rettevejledning til eksamen 13. august 2018
Samfundsbeskrivelse A (SAMF A)
Økonomistudiet 1. årsprøve

Om denne rettevejledning

Denne rettevejledning er ikke udtømmende standard for en opgavebesvarelse, men har til formål at understøtte retning med henblik på karaktergivning. Rettevejledningen er derfor ikke udtømmende i forhold til korrekte løsningsmuligheder, men fremfører de centrale metodiske pointer samt den centrale statistik og beskrivelse. Statistik til udarbejdelse af denne rettevejledning er baseret på de til eksamen udleverede bilag og udleverede data fra Statistisk 10 årsoversigt.

Generelt om eksamen

Tilladte hjælpemidler:

- Praktisk Statistisk Metode for Økonomer
- Statistisk Tiårsoversigt 2017
- Danmarks økonomi siden 1980
- Nationalregnskabet – Kompendium om det danske nationalregnskab
- EU – et overblik
- Inflation, Indkomst og Ulighed

Eksamenssættet bestod af 5 sider + 1 excel bilag + Excel-ark med tabeller fra Statistisk 10-årsoversigt 2017.

Under- og overstregninger er tilladt, ligesom post-it benyttet til adskillelse af sider er det. Af eventuelle post-it må der alene stå overskriften til det pågældende kapitel.

Besvarelsen af opgaven skal udarbejdes selvstændigt af den enkelte studerende. Alle spørgsmål skal bevares. Ved bedømmelsen lægges der generelt set, stor vægt på i hvilket omfang opgavebesvarelsen udviser forståelse for den samfundsbeskrivende og –statistiske metode.

Opgaveløsningen skal indeholde de mest centrale figurer / tabeller relateret til spørgsmålet, dvs. disse skal være inkluderet i hovedteksten.

Formkrav

Opgaveløsningen er uden maksimalt sidetal. En normalside er i punktstørrelse 12, 1,5 linjeafstand og 2,5 cm. i margin hele vejen rundt (øvre, nedre, i siderne)

Fremstilling

Hvad angår spørgsmål 1 skal følgende anføres: beregning (formel med tal i) og beregnet resultat (husk at anføre enhed). Anfør kilde, STO side 'sidetal'.

Hvad angår spørgsmål 2, er det vigtigt, at opgaveløsningen udtrykker bevidste metodevalg og metodeforståelse, dvs. at følgende bliver gennemgået:

- Formålet (Hvad bruges metoden til)
- Begrebsdefinitioner (Inkl. begrundelse af valg og indbyrdes forhold)
- Brugervejledning (Gennemgå metoden evt. vha. et konkret ex)
- Konkret eksempel (Illustrerer metoden i praksis + viser forståelse)
- Fordele og ulemper (Inkl. hvad man fx ikke kan bruge metoden til)

Det er således ikke tilstrækkeligt blot at aflevere resultaterne, dvs. de matematiske resultater af de statistiske metoder. Resultater og metode skal kobles sammen i form af tekst, figurer og tabeller.

Der skal i bedømmelsen også lægges vægt på de formelle krav for tabeller og figurer, jf. Praktisk statistisk metode. Kort resumeret er kravene, at tabeller og figurer fremstår som selvstændige elementer, dvs. er tydelige og forståelige uden behov for læsning af opgaven. Det indebærer nummerering og indholdsmæssigt dækkende overskrift, tydelig og korrekt anførsel af enhed(er), tydelig anførsel af signatur, især ved indhold af >1 talserie, udtømmende anførsel af kildehenvisning(er) samt evt. anmærkninger og noter.

Der skal lægges vægt på, at figurer og tabeller er gennemarbejdede, dvs. fremstår ”pæne” og forståelige, fx at akseinddeling på figurerne er fornuftig og ikke indeholder ’for meget’ information, som medfører uoverskuelighed. Sidstnævnte gælder ikke bilagstabeller.

Hvad angår spørgsmål 3 skal besvarelsen indeholde en kort indledning, et afsnit om data og dataforbehold samt beskrivelser. Den gode beskrivelse er en kombination af tekst og tal, dvs. i teksten indarbejdes udvalgte nøgletal. Udgangspunktet for beskrivelsen bør være en eller flere figurer. Den gode beskrivelse omfatter både trendbeskrivelse, en opdeling på delperioder og evt. outlay-ers. Hvad angår spørgsmål 3 skal besvarelsen endvidere indeholde forklaringer, der skal være begrundede, indholdet af forklaringsfaktoren være beskrevet og de skal være kobled til beskrivelsen. Forklaringerne skal i videst muligt omfang være dokumenteret.

Eksamen i faget samfundsbeskrivelse A

Delopgave 1

Følgende spørgsmål løses ved opslag i Statistisk Tiårsoversigt 2017. Anfør beregning (formel med tal i) og beregnet resultat (husk at anføre enhed). Anfør kilde, STO side 'sidetal'.

A. Beregn den absolutte ændring i den gennemsnitlige disponible familieindkomst for enlige mænd fra 2005 til 2015.					
207,2-162,6	=	44,6 tusinde kroner	(ST s. 59)		
B. Beregn den procentvise ændring i forbrugerprisindekset 2006 til 2016.					
$(100,3/85,6-1)*100$	=	17,2 Pct.	(ST s. 142)		
C. Beregn den gennemsnitlige årlige reale ændring i pct. i BVT 2006 til 2016					
$((1.672,4/1.597,1)^{(1/10)}-1)*100$	=	0,5 Pct.p.a.	(ST s.119, nederst)		
D. Beregn den annualiserede vækst, hvis den kvartalsvise vækst er 8,0 pct.					
$(1,08^4-1)*100$	=	36,0 Pct.	(Konstrueret tal)		
E. Beregn udviklingen i det implicitte prisindeks i produktionen i alt fra 2006 til 2016.					
$((3.548,6/2.924,5)/(3.368,6/3.212,1)-1)*100$	=	15,70 Pct.	(ST s. 118)		
F. Beregn realrenten i 2016 for den gennemsnitlige effektive enhedsobligationsrente (realkreditobl.) ved årets udgang ?					
$((1,0073)/(100,3/100,0)-1)*100$	=	0,43 Pct.	(ST s. 142 & 145)		
G. Beregn den real disponible rente i 2016 for den gennemsnitlige effektive enhedsobligationsrente (realkreditobl.) ved årets udgang, hvis rentefradraget er 30 pct.?					
$((1+0,0073*(1-0,3))/(100,3/100)-1)*100$	=	0,21 Pct.	(ST s. 142 & 145)		
H. Beregn vækstbidraget fra bruttoværditilvæksten i industrien til bruttoværditilvæksten i alt fra 2006 til 2016.					
$(244,2/215,3-1)*100*(203,0/1428,7)$	=	1,9 Pct.point.	(ST s. 119)		
I. Beregn ændringen i timeproduktiviteten i pct. fra 2015 til 2016 for branchen landbrug, skovbrug og fiskeri					
$((25,6/102,4)/(26,5/104,4)-1)*100$	=	-1,5 Pct.	(ST s. 119 nederst & 121 øverst)		

Delopgave 2

Bilag 1 indeholder data fra forsyningsbalancen i det kvartalsvise nationalregnskab (NKN1). Data viser det samlede private forbrug i faste priser, kædede værdier fra 2000K1 til 2017K4. De private forbrugsudgifter angives både ikke-sæsonkorrigeret og sæsonkorrigeret.

- A. Beregn på de ikke sæsonkorrigerede tal et 4 kvartalers centreret, glidende gennemsnit for det private forbrug siden 2000 og præsenter det i en figur. Sammenlign og kommenter på resultatet ift. de sæsonkorrigerede data, der fremgår af bilaget.
- B. Beskriv på baggrund af de implicitte sæsonfaktorer (i en figur) og de gennemsnitlige implicitte sæsonfaktorer (i en tabel) sæsonmønstret for det private forbrug siden 2000.
- C. Beregn for perioden fra 1. kvartal 2012 til 4. kvartal 2017:
 1. De kvartalsvise procentvise vækstrater i det private forbrug på de sæsonkorrigerede værdier
 2. De annualiserede procentvise vækstrater af de kvartalsvise vækstrater fra spg. C1
 3. De årlige kvartalsvise procentvise vækstrater (fx udviklingen fra 1. kvartal 2012 til 1. kvartal 2013)

Kommenter på resultaterne.

Opgaveløsningen skal fokusere på anvendelse af statistiske metoder, og ikke alene udøve den nødvendige matematik til besvarelse af spørgsmålene. Beregninger skal præsenteres i form af tabeller og / eller figurer. Det er vigtigt, at besvarelsen udviser forståelse for de anvendte statistiske metoder. Det betyder bl.a. at der argumenteres for metodiske valg og formålet med metoden, eksemplificeres hvordan de statistiske metoder benyttes samt diskuteres fordele og ulemper til metodevalg. Opgaveløsningen skal, når det efterspørges, beskrive den statistiske udvikling.

Af formålet med Samf A fremgår bl.a. at

- Den studerende skal kunne anvende regnearksprogrammet Excel i opgaveløsningen, herunder foretage standardberegninger, vækstbidragsberegninger, ændringsberegninger, indeksberegninger, glidende gennemsnitsberegninger, vendepunktsberegninger, kvotientberegninger, realberegninger, produktivitetsberegninger, elasticitetsberegninger samt udarbejde forskellige figurer f.eks. Lorenz-kurve, box-plot, lagkagediagrammer, søjlediagrammer, kurvediagrammer mm. Den studerende skal derudover have kendskab til sæsonkorrektionsberegninger og almindelige histogrammer.
- Den studerende skal kunne forklare udviklingen i udvalgte prisindeks og kunne aflæse en Lorenz-kurve.

- Den studerende skal kunne udarbejde en rapport for et vilkårligt samfundsrelevant område, hvor den studerende selv har fundet relevante statistisk data, foretaget en bearbejdning og fremstilling af data til nye statistikker samt præsenteret og beskrevet indholdet i statistikkerne i et klart og forståeligt sprog med en passende opstilling af tabeller og figurer.

Ad. 2.A: 4 kvartalers centreret glidende gennemsnit

Det kan indledningsvis nævnes, at tidsserier normalt kan opdeles i 1. tendens, 2. konjunktur, 3. sæson og 4. irregulære komponenter. Især de to sidste er relevante her, og kan inddrages i besvarelsen. Det kan indgå i besvarelsen, at sæsonudsving er kvartalstallenes gennemsnitlige variation omkring årsgennemsnittet og irregulære komponenter (outlayers) er tilfældige udsving, der ikke kan forklares af trend, konjunktur eller sæson. Indgår det ikke, bør det trække lidt ned.

Det er vanskeligt at aflæse udviklingen i ikke sæsonkorrigerede tal. Derfor er det typisk ønskeligt at sæsonkorrigere tal præget af sæson. Tallene her er tydeligt præget af sæson.

4 kvartalers centreret glidende gennemsnit på ikke sæsonkorrigerede tal er en simpel måde at korrigere for sæson på. Det anvendes typisk, når vi ikke har de rigtige sæsonkorrigerede tal.

Der skal redegøres for metoden, herunder at der anvendes data fra et helt kalender år, når der udglattes. For at kunne centrere det midterste år anvendes 4 kv. centreret glidende gns. For hvert kvartal anvendes data gennemsnit for 5 kvartaler, og de yderste kvartaler vægtes med en halv. Dvs. at der er data for 1,5 kvartal på hver side af det kvartal, som sæsonkorrigeres.

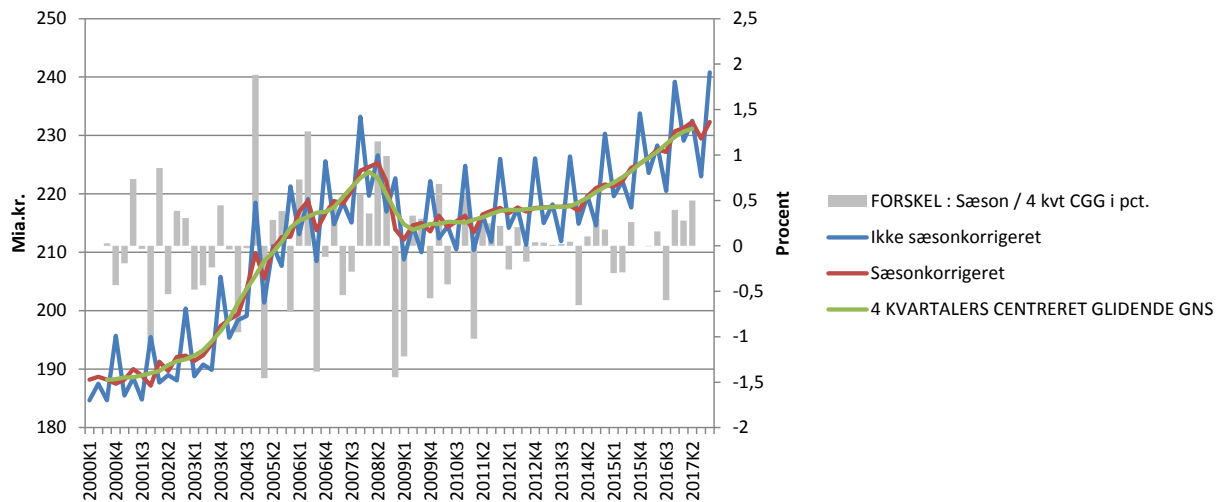
Fordelen er, at det er en ok måde at lave en sæsonkorrektur på. Fordelen er endvidere, at det giver et bedre billede af udviklingen i data og alle observationer bevares. Såfremt der alene anvendes årstal, vil udviklingen i det enkelte år forsvinde. Ulemperne er, at man mister observationer i enderne af tidsserien, og at de irregulære komponenter ligeledes fjernes jfr. herover. Derfor bliver kurven for glat ift de rigtige sæsonkorrigerede data, som opgøres af Danmarks Statistik og som ligeledes er indsat i bilaget til opgaven. Disse skal der sammenlignes med. Endelig er det en ulempe, at der ikke kan opregnes til årsniveau, ved at lægge fire kvartaler for et kalenderår sammen. Alle sæsonkorrigerede kvartaler anvender jo data fra mere end et kalender år.

Der skal redegøres for metoden og metodeforståelsen jfr. herover, herunder sammenlignes med de rigtige sæsonkorrigerede tal. Ellers bør det trække meget ned.

Se figur 1 herunder ift. udviklingen i de ikke sæsonkorrigerede tal, sæsonkorrigerede tal, 4 kvartalers centreret gennemsnit og forskellen i pct. ml. de rigtige sæsonkorrigerede tal og det centrerede simple gennemsnit.

Resultaterne skal kommenteres jfr herover, herunder gerne med konkrete eksempler. Det er centralt at komme ind på, at det centrerede simple gennemsnit er en ok metode at lave en simpel sæsonkorrektur på, men at den bliver 'for glat' fordi de irregulære komponenter ikke bevares. Derfor er der flere udsving i de rigtige, sæsonkorrigerede data. Det er ikke et krav, at der laves forskelsberegninger i pct. Udviklingen kan beskrives kort.

Figur 1: Udviklingen i det private forbrug fra 200 k1 til 2017 k4

Kilde: Udleveret bilag eller statistikbanken, NKN1

Ad. 2.B: Sæsonfaktorer og sæsonmønster

Fra Danmarks Statistikbank er der til brug for eksamen udtrukket data for de private forbrugsudgifter sæsonkorrigerede og ikke sæsonkorrigerede kvartalstal siden 2000. Sæsonkorrigeret udtrykker, at der er justeret for sæsonforhold.

Opgavebesvarelsen skal beskrive sæsonmønsteret ved en kombination af tekst og tal. Opgavebesvarelsen skal udvise forståelse for opgørelsen af implicitte sæsonfaktorer, herunder ved at eksemplificere (beregningseksempel med data i formel).

Fx at sæsonfaktoren for 1. kvartal 2000 lig $= 184,7 / 188,2 = 0,9814$ (lavsæson)

Implicitte sæsonfaktorer opgøres således for hvert kvartal som:
ikke sæsonkorrigeret værdi divideret med sæsonkorrigeret værdi

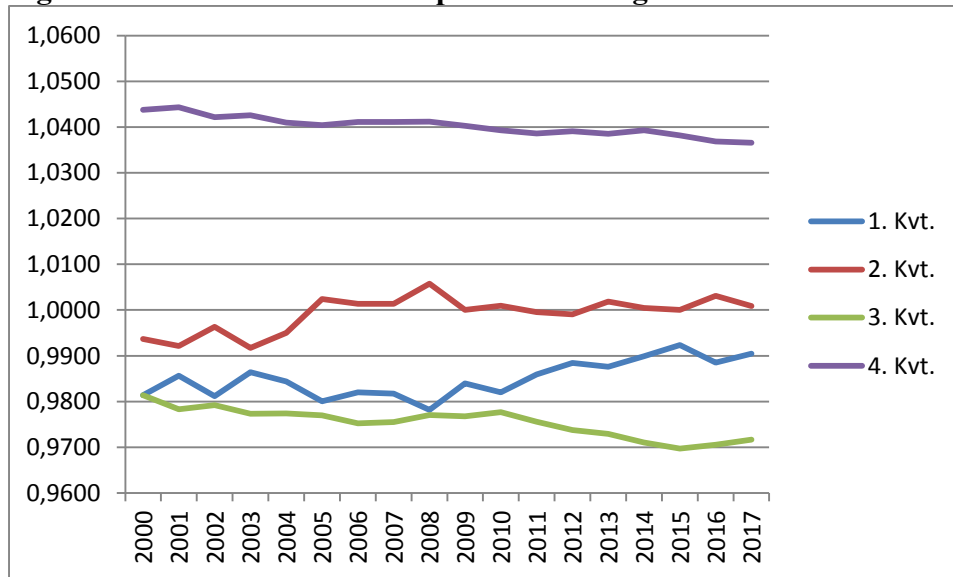
Begrebet implicit sæsonfaktor skal fortolkes. Implicitte sæsonfaktorer er det relative forhold mellem ukorrigerede og sæsonkorrigerede data. For et givet kvartal viser sæsonfaktoren:

- sæsonfaktor < 1 : lavsæson. Når den ikke-korrigerede kvartalsvise værdi divideres med sæsonfaktoren, bliver det sæsonkorrigerede tal større end det ikke-sæsonkorrigerede tal.
- sæsonfaktor $= 1$: ingen korrektion for sæson, dvs. kvartalet er ikke påvirket af sæson
- sæsonfaktor > 1 : højsæson. Når den ikke-korrigerede kvartalsvise værdi divideres med sæsonfaktoren, bliver det sæsonkorrigerede tal mindre end det ikke-sæsonkorrigerede tal.

Som beskrevet indledningsvist er det vigtigt, at opgaveløsningen indeholder ovenstående metodeforståelse, ellers bør det trække ned. Det er en fordel såfremt metodeforståelsen præsenteres forud for resultaterne, men det er ikke et krav. Det bør også fremgå, at der er tale om faste priser, og at ændringerne derfor er reale og dermed rensat for ændringer i priserne.

Den konkrete opgavebesvarelse må vurderes, men en figurpræsentation er mest relevant grundet hensyn til overblik jfr. figur 2 herunder, der viser implicitte sæsonfaktorer for privat forbrug og præsentationen heraf skal være omfattet af opgavebesvarelsens hoveddel. (Dvs. ikke i bilag) En figurpræsentation ala nedenstående, hvor udviklingen i sæsonfaktorer for hvert kvartal klart fremgår, bør være en del af hoveddelen af besvarelsen. Det er vigtigt, at formalia for figurer/tabeller er overholdt.

Figur 2: Sæsonfaktorer for det private forbrug fra 2000 k1 til 2017 k4

Kilde: Udleveret bilag eller statistikbanken, NKN1

Tabel 1 viser sæsonmønsteret i oversigt. De gennemsnitlige sæsonfaktorer er middelværdien af hver enkelt kvartals sæsonfaktorer, og afvigelserne i pct. angiver dermed den gennemsnitlige korrektionen i pct. ift. de sæsonkorrigerede tal, og således hvor stor en sæsonpåvirkning, der er i det private forbrug pr. kvartal. Det styrker opgavebesvarelsen, hvis figur og oversigtstabel kombineres på tilsvarende vis.

Tabel 1: Gennemsnitlige implicitte sæsonfaktorer fra 2000 til 2017					
	1. Kvartal	2. Kvartal	3. Kvartal	4. Kvartal	Tjek
Gns. Sæsonfaktor	0,985	0,999	0,975	1,040	1,000
Gns. afvigelse i % (sæsoneffekt)	-1,5	-0,1	-2,5	4,0	0,0
Kilde: Statistikbanken NKN1					

Beskrivelsen af sæsonmønsteret skal være præcis, men kan udmærket være kortfattet, fx

Tendens: Kun 4. kvartal er i gennemsnit højsæson igennem hele perioden. 2. kvartal svinger omkring gennemsnittet, imens 1. kvartal og især 3. kvartal er lavsæson. Der er ingen markant udvikling i den årlige fordeling af de private forbrugsudgifter over tid. Dog sker der en mindre påvirkning efter 2009, hvor især 3. kv. Bliver mere præget af lavsæson og 1. kv. mindre præget af sæson.

Yderligere detaljer kan uddybes. Det er vigtigt, at der både kommenteres på udviklingen over tid i sæsonfaktorerne for alle kvartalerne og i de gennemsnitlige sæsonfaktorer. Ellers bør det trække ned.

Ad. 2C: kvartals vækst, annualiseret vækst og årlig kvartalsvis vækst fra 1. kvartal 2012 til 4. kvartal 2017

D. Beregn for perioden fra 1. kvartal 2012 til 4. kvartal 2017:

1. De kvartalsvise procentvise vækstrater i det private forbrug på de sæsonkorrigerede værdier
2. De annualiserede procentvise vækstrater af de kvartalsvise vækstrater fra spg. C1
3. De årlige kvartalsvise procentvise vækstrater (fx udviklingen fra 1. kvartal 2012 til 1. kvartal 2013)

Kommenter på resultaterne.

Opgavebesvarelsen skal redegøre for de tre beregninger baseret på kvartalstal, herunder forskellen på de tre metoder. Der skal udvises metodeforståelse herfor, herunder formålet med metoderne, fordele og ulemper, eksempler mv. Det er en central del af opgavebesvarelsen. Såfremt det ikke indgår bør det trække meget ned.

Det er vigtigt, at enhederne klart fremgår af både tekst og tabeller/figurer. Ellers bør det trække ned.

Kvartalsvis realvækst kan alene regnes på sæsonkorrigerede data. Det er forkert at lave kvartalsvise beregninger på ikke sæsonkorrigerede tal, da tallene i sagens natur jo vil være påvirket af sæson og dermed ikke kan sammenlignes. Her er der ligeledes tale om faste priser. Derfor viser vækstraterne de reale, mængdemæssige vækstrater. Kvartalsvis realvækst kan ikke sammenlignes med de øvrige beregninger, der er årlige.

Annualiserede vækstrater opregner kvartalsvise vækstrater til årlige vækstrater med antagelsen af, at vækstraterne hele året vil være den samme for alle kvartaler som det kvartal, det beregnes for. Det foretages alene på sæsonkorrigerede data for at eliminere effekten af netop sæson. Fordelen er, at vækstraterne kan sammenlignes med andre årlige vækstrater. Ulempen er naturligvis, at antagelsen om ens vækstrater i alle kvartaler hele året er usikker.

De årlige vækstrater fra et kvartal til samme kvartal året efter er en simpel måde at tage højde for sæson, eftersom det er ens kvartaler fra år til år, der sammenlignes. Der er også tale om en årlig udvikling, hvorfor tallene kan sammenlignes med andre, årlige vækstrater.

Som det fremgår af tabel 2 og figur 3 herunder er der en del forskel på de to beregninger af årlige vækstrater (pct. p.a.) Især annualiseret vækst svinger meget. Ved annualiseret vækstrater for-

stærkes den kvartalsvise vækstrate altid. Ved sammenligninger fra år til år, kan de mellemliggende kvartaler jo være modsatrettede. Lignende betragtninger i sammenligningerne bør fremgå af besvarelsen.

Der bør fremgå en kort beskrivelse af tallene i teksten. Nedenstående tabel 2 og figur 3 er præsentationer af de samme tal. Det er tilstrækkeligt, at det alene er en tabel eller en figur, der indgår i besvarelsen. Nedenstående er alene indsat til brug i rettevejledningen.

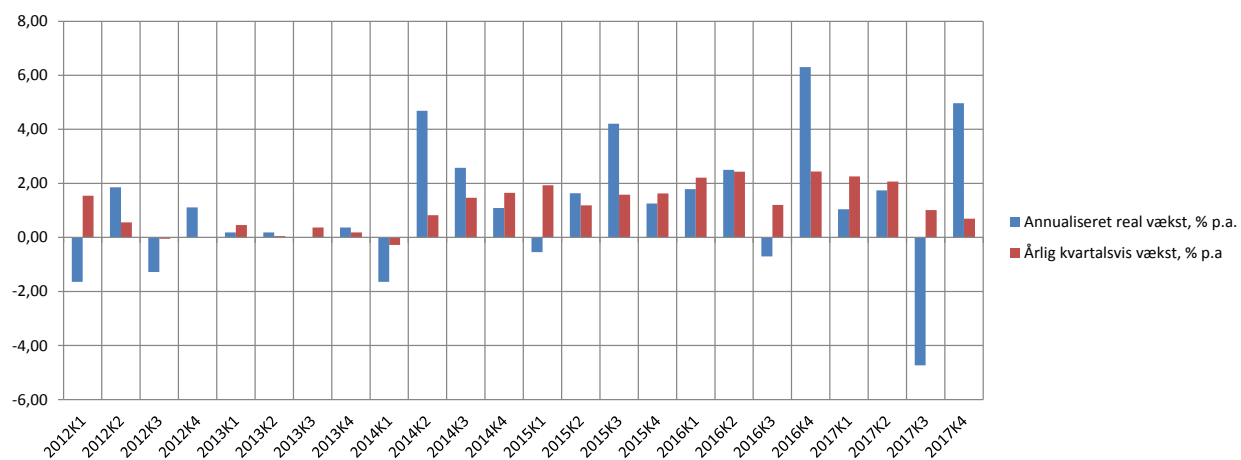
Tabel 2: Kvartalsvis vækst, annualiseret vækst og årlig, kvartalsvis vækst i de private forbrugsudgifter fra 2012 K1 til 2017 K4, sæsonkorrigerede data

	Kvartalsvis real vækst, % pr. kv.	Annualiseret real vækst, % p.a.	Årlig kvartalsvis vækst, % p.a.
2012K1	-0,41	-1,64	1,55
2012K2	0,46	1,86	0,55
2012K3	-0,32	-1,28	-0,05
2012K4	0,28	1,11	0,00
2013K1	0,05	0,18	0,46
2013K2	0,05	0,18	0,05
2013K3	0,00	0,00	0,37
2013K4	0,09	0,37	0,18
2014K1	-0,41	-1,64	-0,28
2014K2	1,15	4,69	0,83
2014K3	0,64	2,57	1,47
2014K4	0,27	1,09	1,65
2015K1	-0,14	-0,54	1,93
2015K2	0,41	1,64	1,18
2015K3	1,04	4,21	1,58
2015K4	0,31	1,25	1,62
2016K1	0,44	1,79	2,21
2016K2	0,62	2,50	2,43
2016K3	-0,18	-0,70	1,20
2016K4	1,54	6,31	2,44
2017K1	0,26	1,04	2,25
2017K2	0,43	1,74	2,07
2017K3	-1,21	-4,73	1,01
2017K4	1,22	4,97	0,69

Kilde: Statistikbanken, NKN1

Note: Faste priser, kædede værdier

Figur 3. Annualiseret vækst og årlig, kvartalsvis vækst i de private forbrugsudgifter fra 2012 K1 til 2017 K4, sæsonkorrigerede data

Kilde: Statistikbanken, NKN1.

Note: Faste priser, kædede værdier

Eksamen i faget samfundsbeskrivelse A

Delopgave 3

- A) Beskriv udviklingen i udgifter i alt og indtægter i alt til den europæiske union (EU) i en så lang periode som muligt, herunder også relevante underposter for henholdsvis udgifterne og indtægterne. Der skal være en figur, som viser udviklingen i udgifterne, og en figur som viser udviklingen i indtægterne.
- B) Forklar den beskrevne udvikling i delopgave 3A, herunder hvilke principper og hvilken ramme, som det europæiske budget bygger på. Derudover skal de fire relevante EU-institutioner for budgetarbejdet beskrives.

Af formålsbeskrivelsen fremgår det, at den studerende skal blandt andet kunne redegøre for og beskrive opbygningen af samarbejdet og formålet med de vigtigste europæiske institutioner og budgettets væsentligste poster.

Pensum er Statistisk Tiårsoversigt og EU – et overblik.

Spørgsmål 1 beskrivelsen

- EU's udgifter:
 - Beskyttelse og forvaltning af naturressourcerne handler primært om markedsrelaterede udgifter og direkte betalinger til landbruget (landbrugsstøtte).
 - Styrkelse af samhørighed handler primært om regionalpolitikken
 - Udgiftsgruppen "Øvrige" består bl.a. af administrative udgifter og udviklingsbistand (EU som global partner).
- Traditionelle egne ressourcer er: landbrugsafgifter, told og sukkeafgifter. Indtægtsgruppen "Andet" består bl.a. af ikke brugte midler for forrige år, men er ikke medtaget i beskrivelsen.
- Der skal tages forbehold for, at data er i årets priser og dermed påvirket af den løbende pris- og lønudvikling.
- 2015 er foreløbige tal for indtægternes og 2016 for udgifternes vedkommende.

Beskrivelse af udviklingen i udgifterne

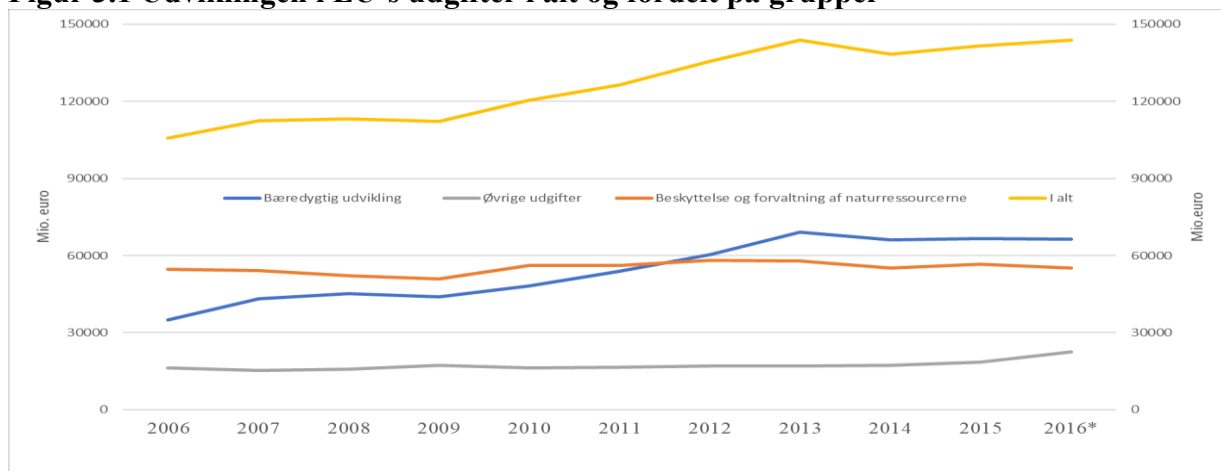
Tabel 3.1 Andel udvalgte udgiftsgrupper i procent af udgifter i alt

	2006	2007	2008	2009	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016
Bæredygtig udvikling	33	38,4	39,9	39,2	39,9	42,6	44,6	48	47,7	47	46,1
Beskyttelse og forvaltning af naturressourcer	51,6	48,1	46,2	45,3	46,5	44,3	42,8	40,2	39,8	40	38,3
Øvrige udgifter	15,4	13,5	13,9	15,5	13,6	13,1	12,6	11,8	12,5	13	15,6
I alt	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100	100

Kilde: ST s. 161.

- Der skal udarbejdes en figur, jævnfør opgaveformuleringen, der viser relevante nøgletal, som forklarer udviklingen i udgifterne. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned. Udarbejdelsen af figur skal som minimum tage udgangspunkt i data for udgifter i alt og de største udgiftsgrupper fx Beskyttelse og forvaltning af naturressourcerne primært markedsrelaterede udgifter og direkte betalinger til landbruget og Styrkelse af samhørighed, primært regionalpolitikken.
- Udgifter i alt stiger i frem til 2013, hvorefter de udvikler sig stabilt.
- Beskyttelse og forvaltning af naturressourcerne falder med næsten 14 pct.point fra ca. 52 pct. i 2006 til ca. 38 pct. i 2016.
- Bæredygtig udvikling stiger generelt frem til 2013, hvorefter den ligger stabil på 46-48 pct. Den samme udvikling gør sig nogenlunde gældende målt i euro.
- Øvrige udgifter har en næsten uændret andel i perioden på ca. 12-15 pct.

Figur 3.1 Udviklingen i EU's udgifter i alt og fordelt på grupper

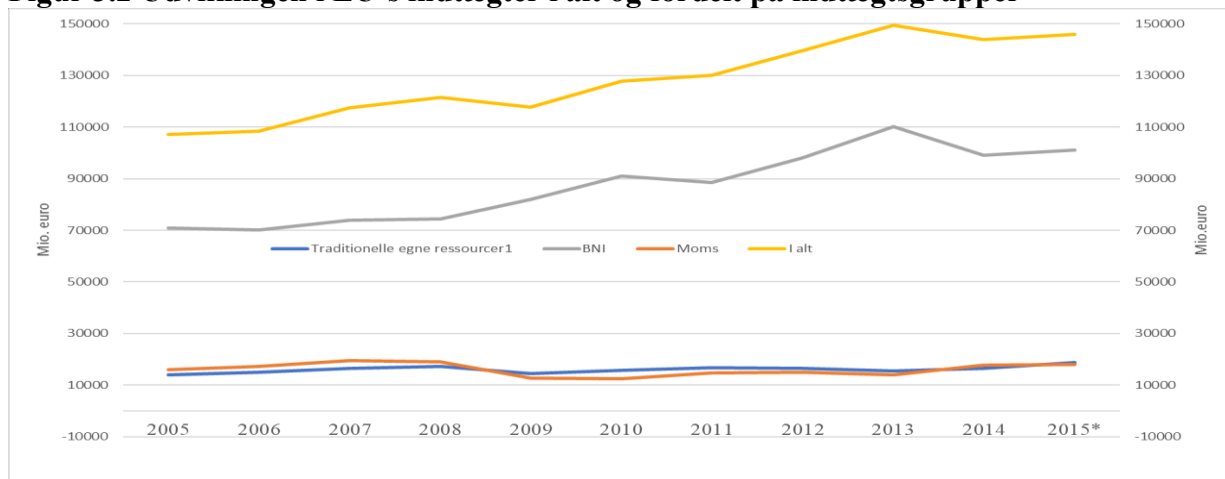

Kilde: ST s. 161.

Beskrivelse af udviklingen i indtægterne:

- Der skal udarbejdes en figur, jævnfør opgaveformuleringen, der viser relevante nøgletal, som forklarer udviklingen i indtægterne. Såfremt det ikke er tilfældet, skal det trække meget ned. Udarbejdelsen af figur og tabel skal som minimum tage udgangspunkt i data for indtægter i alt og for told/traditionelle egne ressourcer, BNI-bidrag og moms.
- Indtægter i alt stiger frem til 2013, hvorefter de udvikler sig stabilt.
- BNI-bidraget er klart den største indtægtskilde i hele perioden. Fra ca. 71 mia. euro i 2005 til ca. 110 mia. euro i 2013, hvorefter den falder til ca. 100 mia. euro i 2015. Den udgør derfor en stigende andel af de samlede indtægter i perioden fra 2005 til 2013.
- Traditionelle egne ressourcer stiger i hele perioden frem til 2009, hvor den falder relativt meget (-2,8 mia. euro), stiger i 2010 og 2011 for at falde lidt i 2012. Fra 2013 en mindre stigning.
- Moms-bidraget stiger frem mod 2008, for at falde til 2010. Derefter stiger den svagt igen.

Figur 3.2 Udviklingen i EU's indtægter i alt og fordelt på indtægtsgrupper

Kilde: ST s. 160. EU – indtægter ekskl. øvrige indtægter.

Spørgsmål 2 forklaringerne

Forklaringer på udviklingen i udgifterne

- Overordnet set er EU-udgifterne bestemt af institutionelle og politiske forklaringer.
- EU-udvidelsen i 2004 med ti nye lande og i 2007 med to lande bevirker, at udgifterne - alt andet lige – stiger fra 2006 til 2013.
- Budgetramme 2007-2013 betyder en relativ omfordeling fra landbrugsstøtte til regionalpolitik samt landbrugsudviklingsstøtte.
- Faldet i 2013 er udtryk for at landene som følge af statsgældskrisen og lavkonjunktoren siden 2008 er presset økonomisk, hvorfor også EU-budgettet bliver skåret, herunder i den nye finansielle ramme for årene 2014-2020.

Forklaringer på udviklingen i indtægterne

- Overordnet set er EU-indtægterne bestemt af institutionelle og politiske forklaringer.
- Udgifterne skal dækkes af indtægter, da der ikke må finde låntagning sted. Såfremt de øvrige indtægter falder (fx moms-bidraget), udgifterne er uændrede (alt andet lige), så øges BNI-bidraget, så finansieringen af udgifterne kommer på plads.
- Sammenhængen er, at indtægterne skal dække udgifterne, og BNI-bidraget er residualen der får indtægterne til at matche udgifterne.
- Af konjunkturmæssige forklaringer til denne udvikling kan bl.a. peges på, at moms-bidraget fra landene er afhængige af konjunkturudviklingen i de samme lande. Fra 2005 til 2008 var der højkonjunktur og efter 2008 lavkonjunktur. Under højkonjunktoren steg moms-bidraget. Under lavkonjunktoren faldt moms-bidraget, og BNI-bidraget blev sat op.
- Eksempelvis faldet tolden i 2009 markant under den ”økonomiske nedsmeltning” som følge af finanskrisen, der startede i 2008. Det skyldes, at samhandlen i dette år faldt dramatisk på det globale plan.

- EU-udvidelsen i 2004 og 2017 bevirker, at indtægterne stiger, som følge af at BNI-bidraget øges for at finansiere udgifterne til udvidelsen, samt at de nye lande også skal betale deres bidrag til samarbejdet.

De fire EU-institutioner som er involveret i budgetarbejdet

- Der er fire EU-institutioner, som har indflydelse på EU-budgetter, heraf er de tre af EU-institutionerne involveret i den årlige budgetbehandling om fordeling af udgifterne. Det er EU-Kommissionen, EU-Parlamentet og Ministerrådet. EU-Parlamentet er udelukkende involveret i forhold til udgifterne. ST s. 153 nævnes generelt EU-institutionerne. Det Europæiske Råd derimod fastlægger den finansielle ramme, typisk en syvårig ramme.
- EU-Kommissionen er traktaternes vogter og ansvarlige for at fremlægge budgettet (både udgifter og indtægter). EU-Kommissionen er uafhængig af regeringerne og kontrolleres af Parlamentet. Der er 28 kommissærer, og beslutninger træffes kollektivt.
- EU-Parlamentet er befolkningernes repræsentant. EU-Parlamentet er direkte valgt af befolkningen. 751 direkte valgte, opdelt på partigrupper - ikke lande. Medlovgiver sammen med Ministerrådet på det meste, herunder budgettet (udgifterne).
- Ministerrådet er medlovgiver på budgettet og regeringernes talerør. Derudover skal Ministerrådet også få budgettet til at balancere (indtægter skal være lig med udgifterne).
- EU-Parlamentet og Ministerrådet er som udgangspunkt ligeværdige, når budgettet vedr. udgifterne skal vedtages. Det skal betragtes som en fejl, såfremt dette ikke er medtaget. Dog er det således at såfremt Forligsudvalget har fundet en løsning, og Parlamentet stemmer for og Ministerrådet imod, så vedtages budgettet. Gør det modsat sig gældende, så vedtages budgettet ikke. Det må ikke betragtes som en fejl, såfremt det sidstnævnte ikke er medtaget i besvarelsen.
- Såfremt en studerende ikke kommer ind på de fire institutioner med nogle af ovenstående bemærkninger for hver af disse, skal det betragtes som en væsentlig fejl.

Hjarn v. Zernichow Borberg og Kasper Lindgaard